

Nr 26.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.; given Stockholms slott den 17 januari 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga närlagda förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

**förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 §
4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning
av brännvin m. m.**

Häriigenom förordnas, att *dels* den i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, sådant nämnda moment lyder enligt förordningen den 28 juni 1911, förekommande bestämmelsen angående särskild avgift för brännvin, tillverkat vid bränneri under tid, då majs eller utländsk potatis där användes för brännvins-tillverkning, *dels ock* den i förordningen den 28 juni 1911 angående särskild avgift för brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då maniokarot och vissa andra utländska råämnen där användas m. m., meddelade föreskriften, att förstnämnda bestämmelse skall gälla jämväl brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då maniokarot eller andra väsentligen lika stärkelserika, utländska ämnen där användas, skola, under de villkor Konungen bestämmer, upphöra att gälla beträffande brännvin, tillverkat i samband med pressjästberedning.

Denna förordning träder i kraft den 1 maj 1919 och gäller tills vidare till dag, som av Konungen bestämmes, dock ej längre än till den 1 maj 1920.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 januari
1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde här-
efter:

»I en till riksdagen avlåten, den 23 april 1917 dagtecknad proposi-
tion, nr 313, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga ett vid proposi-
tionen fogat förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen
av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 an-
gående tillverkning av brännvin m. m., vilket förslag var så lydande:

Härigenom förordnas, att *dels* den i 13 § 4 mom. i förordningen den 11
oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, sådant nämnda moment lyder enligt
förordningen den 28 juni 1911, förekommande bestämmelsen angående särskild av-
gift för brännvin, tillverkat vid bränneri under tid, då majs eller utländsk potatis
där användes för brännvinstillverkning, *dels ock* den i förordningen den 28 juni
1911 angående särskild avgift för brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid,

då maniokarot och vissa andra utländska råämnen där användas m. m., meddelade föreskriften, att förstnämnda bestämmelse skall gälla jämväl brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då maniokarot eller andra väsentligen lika stärkelserika, utländska ämnen där användas, skola, under de villkor Konungen bestämmer, upphöra att gälla beträffande brännvin, tillverkat i samband med pressjästberedning.

Denna förordning träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer, och gäller tills vidare till dag, som likaledes av Konungen bestämmes, dock ej längre än till den 1 maj 1918.

Vid föredragning i statsrådet av berörda ärende lämnade dåvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Carleson, för frågans läge en redogörelse, av vilken framgick, bland annat:

Enligt ovan omförmälda 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 skulle för brännvin, tillverkat vid bränneri under tid, då efter gjord anmälan majs eller utländsk potatis där användes för brännvinstillverkning, tillverkaren påföras en särskild avgift av 8 öre för varje liter. I 3, 8 och 33 §§ i samma författning funnes därjämte meddelade vissa föreskrifter angående användningen av majs och utländsk potatis för brännvinstillverkning.

Berörda avgift, som ursprungligen utgick med 5 öre för varje liter brännvin, hade föranletts i förstone av en sänkning av tullen å majs och sedermera av tullfrihet å nämnda varuslag. Enär en av majs-tullens sänkning och borttagande förorsakad prissänkning å majs kunde antagas hava till följd, att denna vara komme att i betydlig mängd användas till brännvinstillverkning och sålunda priset på det huvudsakliga råämnet för brännvinstillverkning, nämligen potatis, komme att i avsevärd mån nedtryckas, hade ansetts, att särskilda åtgärder måste vidtagas till förekommande av en vidsträcktare användning av majs vid brännerierna än under dåvarande förhållanden ägde rum; och hade därvid valts den utväg, som kommit till uttryck i förutnämnda bestämmelser.

Sedan maniokarot och vissa andra liknande utländska ämnen förklarats tullfria, hade genom särskild förordning den 28 juni 1911 vidare stadgats, bland annat, att förberörda bestämmelser skulle gälla jämväl maniokarot och andra väsentligen lika stärkelserika, utländska ämnen samt brännvin, som tillverkades vid bränneri under tid, då maniokarot eller andra ämnen av omförmälda slag där användes.

I en till kontrollstyrelsen ingiven skrift hade vissa jästfabrikanter ifrågasatt, att från tillämpningen av berörda bestämmelser om särskild avgift å brännvin skulle för tiden till den 1 maj 1918 undantagas vid jästfabrikation tillverkat brännvin, vartill såsom råämne använts majs

eller andra utländska varuslag. Såsom stöd därför hade, bland annat, framhållits, att på grund av den knappa spannmålstillgången i landet inhemskt råmaterial för jästfabrikationen vore svårt att erhålla, samt att, därest majs eller andra utländska råämnen kunde anskaffas, ifrågavarande särskilda avgifter ur ekonomisk synpunkt utgjorde ett hinder för dessa råämnens användande vid fabrikationen utan att jästpriset i motsvarande grad ökades. Enligt fabrikanternas mening saknades under dåvarande förhållanden anledning att bibehålla ifrågavarande extra avgift, då det ur synpunkten av att söka i möjligast största mån utdryga den knappa inhemska spannmålstillgången snarare borde finnas anledning att premiera användandet av utländska råämnen i den för folkets dagliga bröd nödvändiga jästindustrin.

Sveriges bränneriidkareförening u. p. a., som av kontrollstyrelsen lämnats tillfälle att avgiva yttrande över berörda framställning, hade med hänsyn jämväl till den erfarenhet, föreningen själv fått vidkännas om behovet att, så långt möjligt vore, bevara brödsäden till folknäringen, funnit framställningen väl befogad.

Med skrivelse den 3 april 1917 hade kontrollstyrelsen överlämnat ärendet till Kungl. Maj:ts prövning, och hade styrelsen därvid för egen del aufört, bland annat: Tillverkning av jäst inom landet vore oundgängligen erforderlig för bakning av bröd. Med hänsyn härtill torde åtgärder böra vidtagas i syfte ej mindre att undanröja de hinder, som kunde förefinnas för jästfabrikanterna att under dåvarande förhållanden, då den inhemska brödsädestillgången vore synnerligen knapp, använda utländska råämnen, än även att förekomma den prisstegring å jästen, som förorsakades genom av staten pålagda avgifter. Dessa olika syftemål torde åtminstone i viss utsträckning kunna vinnas, därest, i likhet med vad jästfabrikanterna föreslagit, möjlighet bereddes att under rådande kristid upphäva den särskilda avgiften av åtta öre för varje liter brännvin, tillverkat vid bränneri under tid, då majs, utländsk potatis, maniokarot eller vissa andra utländska råämnen där användes. Enligt kontrollstyrelsens mening borde emellertid denna skattelindring endast avse sådant av utländska materialier tillverkat brännvin, som framställdes i samband med pressjästberedning. Kontrollstyrelsen förutsatte, att jästfabrikanterna icke genom höjning av prisen för pressjäst och brännvin motverkade det syfte, som en suspension av den högre avgiften vore avsedd att tillgodose. Därest en höjning av dåvarande priser skulle visa sig erforderlig, torde densamma icke böra få äga rum utan en särskild överenskommelse med vederbörande statsmyndighet. — Kontrollstyrelsen förmenade slutligen, att befogenhet borde inrymmas för Kungl. Maj:t

att pröva och avgöra, under vilken tid och på vilka villkor ifrågavarande särskilda avgift borde upphävas, dock ej längre än förslagsvis till den 1 maj 1918.

Uti infordrat utlåtande hade folkhushållningskommissionen ur synpunkten av de intressen, kommissionen hade att företräda, förklarat sig icke finna anledning till erinran mot kontrollstyrelsens framställning.

Statsrådet Carleson anförde därefter:

»Det sålunda ifrågasatta temporära borttagandet av den särskilda avgiften för brännvin, tillverkat i samband med jästfabrikation av majs, utländsk potatis, maniokarot eller andra väsentligen lika stärkelsrika, utländska ämnen, synes mig väl betingat av de nu rådande förhållandena på livsmedelsområdet såsom i sin mån ägnat att bidra till att tillgänglig spannmål i första hand blir och kan bli använd till täckande av landets brödbehov. Någon betänklighet synes mig icke heller kunna föreligga emot en dylik åtgärd, då ju det med berörda avgift avsedda skyddet för den inhemska potatisodlingen saknar betydelse under nu rådande knapphet i potatistillgången och med hänsyn till önskvärdheten att i största möjliga utsträckning låta befintliga förråd av potatis komma folknäringen till godo. Fastmer synes det vara lämpligt, om genom avgiftens borttagande försök till import av berörda utländska råämnen uppmuntrades. Såsom jag redan i annat sammanhang framhållit vid föredragning den 14 april 1917 av det liknande ärende, som föranledde Kungl. Maj:ts proposition till nu pågående riksdag med förslag till förordning om undantag från tillämpningen av förordningen den 25 juli 1912 angående särskild skatt å vissa av ifrågavarande slag av utländska ämnen, använda vid tillverkning av stärkelse, torde härvid böra erinras, att det nyligen lagda beslaget å majs icke träffar sådan vara, som importeras efter beslagets ikraftträdande.

Vad angår den omfattning, vari avgiften skulle borttagas, ansluter jag mig till kontrollstyrelsens mening, att den icke bör utsträckas utanför jästfabrikationen. Likaså torde, såsom kontrollstyrelsen framhållit, för åtnjutande av avgiftslindring böra förutsättas, att jästfabrikanterna icke utan särskild överenskommelse med vederbörande statsmyndighet höja prisen för pressjäst och brännvin utöver de för närvarande allmänt gällande prisen. Till frågan om ordnandet av sistnämnda angelägenhet torde jag i sinom tid få återkomma.

Det närmare bestämmandet av den tid, varunder den särskilda avgiften skulle bortfalla, torde böra tillkomma Kungl. Maj:t; dock synes tiden ej böra utsträckas längre än kontrollstyrelsen föreslagit eller till den 1 maj 1918.»

Riksdagen anmälde i skrivelse den 13 juni 1917, nr 251, att riksdagen bifallit propositionen.

Den 25 juni 1917 utfärdade Kungl. Maj:t *dels* förordning i ämnet (nr 407) av samma innehåll som ovanintagna förslag *dels ock* kungörelse angående tiden för ikraftträdandet av förordningen (nr 408), varuti stadgades, att förordningen skulle träda i kraft den 1 juli 1917 och gälla tills vidare till den 1 maj 1918.

Sedan kontrollstyrelsen och folkhushållningskommissionen i infortrade yttranden hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att bestämmelserna i förordningen den 25 juni 1917 förlängdes att gälla under ytterligare ett år, föreslog Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 22 januari 1918 dagtecknad proposition, nr 31, riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning med enahanda bestämmelser som den ovannämnda, att träda i kraft den 1 maj 1918 och gälla tills vidare till dag, som av Konungen bestämdes, dock ej längre än till den 1 maj 1919.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 22 februari 1918, nr 29, att riksdagen bifallit propositionen.

Den 26 februari 1918 utfärdade Kungl. Maj:t förordning i ämnet (nr 87) i överensstämmelse med det av riksdagen godkända förslaget.

Under sistlidne höst har jag anmodat kontroll- och lantbruksstyrelserna samt folkhushållningskommissionen att inkomma med yttranden, huruvida ifrågavarande undantagsbestämmelser borde utsträckas att gälla utöver den 1 maj 1919.

Kontrollstyrelsen anför i sitt utlåtande, att styrelsen ansåge samma omständigheter, som föranlett tillkomsten av berörda bestämmelser, alltjämt göra sig gällande, samt att styrelsen därför hemställde, att åtgärder måtte vidtagas för att bestämmelserna prolangerades, dock ej för längre tid än ett år.

Vid kontrollstyrelsens utlåtande har fogats en skrivelse, däri å Svenska jästfabrikernas vägnar hemställes, att bestämmelserna ifråga måtte prolangeras, och detta icke blott för ett år utan tills vidare under den tid, tillgången på råmaterial för pressjästtillverkningen och med densamma ofrånkomligt förbunden brännvinsbränning befunno sig i sitt nuvarande allmänna läge.

Lantbruksstyrelsen och folkhushållningskommissionen tillstyrka i särskilda yttranden ifrågavarande bestämmelsers prolongation i enlighet med vad kontrollstyrelsen hemställt.

Departementschefen.

Visserligen giver ju det utrikespolitiska läget för närvarande anledning att hoppas på en efterhand inträdande förbättring i våra livsmedelsförhållanden. Då emellertid samma omständigheter, som föranlett tillkomsten av ifrågavarande bestämmelser, än så länge alltjämt göra sig gällande, synes även mig giltighetstiden för ifrågavarande bestämmelser böra ytterligare utsträckas. Liksom vid föregående tillfällen torde lämpligen nämnda giltighetstid jämväl nu böra fastställas till ett år, med rättighet dock för Konungen att, därest omständigheterna skulle därtill föranleda, redan före utgången av sagda tidrymd förordna, att bestämmelserna skola träda ur kraft.»

Föredragande departementschefen uppläste härefter ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.* samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att antaga samma förslag.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition i ärendet av den lydelse, bilagan litt. ... vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bengt Arfwidson.